

Liturgia online – <http://www.liturgia.hu>

Szerző Dolhai Lajos

Cím A zarándoklat teológiája

Megjelenés Vigilia 66 (2001) 176-183

Tárgyszavak Zarándoklat, búcsú

Dolhai Lajos

A zarándoklat teológiája

"Isten kegyelméből keresztény vagyok, tetteim szerint nagy bűnös, hivatásom szerint hontalan vándor, a legalacsonyabb sorból, s helységről-helysére zarándokolok. Tulajdonom a következő: hátamon egy zsák száraz kenyérrel, a mellemen a Szentírás: ennyi mindenem." - így kezdődik egy ismeretlen orosz zarándok lelkinaplója¹, amelyből megtudjuk, hogy zarándokútján egyetlen kísérője a biblia és az imádság, célja pedig nem valami evilági város, "hiszen itt nincs maradandó hazánk, inkább az eljövendő után vágyódunk"(Zsid 13,14). A nyugati lelkiségtől sem idegen ez a gondolkodásmód. Gabriel Marcel a *Homo viator* című könyvében² azt fejtegeti, hogy a kinyilatkoztatás alapján úgy kell beszélünk az emberről, mint aki úton van, akinek nincs itt maradandó hazája, hanem csak keresi a jövőt. Krisztushoz kapcsoltuk életünket az egyház által, és meg vagyunk jelölve a Szentlélekkel, aki "foglaló örökségünkre" (Ef 1,14), de "amíg e testben vándorként élünk, távol járunk az Úrtól (2Kor 5,6). A keresztény ember mindig tudatában volt ennek a törvényszerűségnek. Erre utal a második századból való *Diognetoszhoz írt levél* is: "A keresztények úgy élnek hazájukban, mint jövevények; mindenben részt vesznek mint polgárok, de minden elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra... Testben vannak ugyan, de nem a test szerint élnek. A földön vándorolnak, de a mennyben van polgárságuk."³

A zarándoklat a keresztény élet egyik ősi jelképe, amelynek alapja a bibliai antropológia. A keresztény ember, úton lévő ember (*homo viator*), aki nem feledkezik meg arról, hogy az embernek miután kiűzetett a paradicsomból végig kell mennie a bűn és szabadulás hosszú és gyötrelmes útján, és csak élete végén juthat el a mennyei Jeruzsálembe, hogy ott Istennel és Krisztussal találkozzon (Jel 21-22). A zarándoklat tehát nem csupán egy ősrégi, szinte minden vallásban meglévő szokás, hanem az emberi élet tükré (*speculum humanae vitae*). Ábrahám és a vándorló választott nép példája, de különösképpen Jézus Krisztus útjai megtanítanak bennünket arra, hogy mindnyájan a hit zarándokútját járjuk.⁴ Olyan népnek vagyunk

¹ *A zarándok* (ford.: Korzenszky R.), Nyíregyháza 1989, 7.

² G. MARCEL, *Homo viator*, Párizs 1945.

³ V,5; V,8-9 in Ókeresztény írók 3.k, SzIT Bpest 1980, 371.

⁴ v.ö.: Nemeshegyi P., *Krisztus a mi utunk*, in *Teológia* 30 (1966/3-4) 1-9.

az örökösei, amelyhez Ábrahám, Mózes, a próféták, Mária és Jézus is tartoznak: "Emlékezz rá: Atyád vándorló arám volt" (Mtörv 26,5). Isten újszövetségi népe, az úton levő, vándorló Egyház sem feledkezhet meg erről az igazságról. A szentévi zarándoklatok is alkalmat adnak arra, hogy újra felfedezzük és megértsük keresztény egzisztenciánk azon törvényszerűségeit, amelyek életünk zarándok-jellegéből következnek.

Bibliai alapok

A hit, mint zarándoklat az ószövetségi vallásosságnak egyik alapvető törvényszerűsége.⁵ A hit útján való vándorlás csak elkezdődik *Ábrahám* kivonulásával. Izrael történelmének minden jelentős eseménye arra utal, hogy Izrael és Istene közötti szeretet-szövetség fejlődése egy hosszú zarándoklat formáját ölti. A zarándoklás náluk nemcsak a hívő ember útja a szenthely felé, hanem a biblia által bemutatott hit alapvető jellegzetessége az úton levés. Már a biblia első könyveiben megtaláljuk a zarándok-hit alapjait. Először a pátriárkák életében, majd pedig a választott nép későbbi történetében a megpróbáltatás és a kegyelem, a hűtlenség és az irgalom történetét látjuk, ami az egész választott nép, sőt minden kor hívő emberének hitbeli zarándoklatát foglalja össze.

A zsidókhöz írt levél szerint Ábrahám a hit példaképe lehet az újszövetségben is (Zsid 11,8-19), mert ő is a hit zarándokútját járta. Hittel engedelmeskedett Istennek. Ezért ott tudta hagyni ősei földjét, rokonságát és az atyai házat. Ábrahám saját magát még az ígéret földjén is "idegennek és jövevénynek" nevezi (Ter 23,4) amikor találkozik az ígéret földjének lakóival és sírhelyet keres feleségének, Sárának. Véget ért ugyan a kivonulása, de ennek ellenére megmaradt "jövevénynek". Ábrahám életében a kivonulás csak kezdete annak az életformának, amely Isten hívásán és ígéretén alapul. Későbbi életútját is Isten szava és ígéretei határozták meg.

A választott nép *későbbi nagy alakjai* is ebben a hitben és meggyőződésben éltek. A Krónikák könyve szerint a Jeruzsálemben lakó és a templomépítés gondolatával foglalkozó Dávid így nyilatkozik: "Hiszen csak idegenek és jövevények vagyunk előtted, mint amilyenek atyáink is voltak." (1Krón 29,15). Dávid szinte szó szerint megismétli Ábrahám szavait (vö. Ter 23,4), de a választott nép hitbeli tapasztalatai alapján még hangsúlyosabban. Ugyanezt látjuk Mózesnél is, akinek Midián földjére kellett menekülnie, és fiának neve is utal az ő sorsára: "...ő Gersomnak nevezte, mivel úgymond idegen földön jövevény voltam" (Kiv 2,22). Az Egyiptomból való kivonulásban, annak minden fázisában (pusztai vándorlás, próbatétel, bálványimádás, bevonulás Kánaánba) megtapasztalta a választott nép, hogy Isten vándorló népe. A kivonulás mint esemény és vallásos élmény szinte véget nem érően folytatódik Izrael életében. Az ígéret földjének elfoglalása után is Izrael úgy érzi magát mind a vándorló és idegen (Zsolt 105,12k; 1Krón 16,19k). De arról sem

---

⁵ vö. John testvér, Taizé, *Zarándok Isten*, Agapé 1995.

feledkezhetünk meg, hogy ez a nép ezenkívül azt is megtapasztalta, hogy az Isten vele van, megoltalmazza, és az atyáknak adott ígéret beteljesül.

A zarándoklét az egyszerű vallásos zsidó embernek is egyik alapélménye. Leginkább a zsolttárból látjuk ezt. A zsolttáros (119,19) úgy áll az Isten elé, mint aki "idegen e földön". A 39. zsolttár szerzője, miután költői módon megfogalmazza az emberi élet mulandóságát, ismételten kijelenti: "előtted, jövevény vagyok, zarándok, mint őseim mind." Különösen is fontos volt számukra a Jeruzsálembé való zarándoklat. A törvény előírta, hogy a három nagy ünnepre (húsvét, pünkösd, sátoros ünnep) az Úr előtt meg kell jelenni (Kiv 34,23). Még a szórványban élők is legalább egyszer kötelesek voltak elzarándokolni Jeruzsálembé. A zarándoklat fontosságáról, a zarándokok lelkületéről tanúskodnak az un. zarándok-zsolttárok (Zsolt 120-134), amelyek kifejezik a zarándokok érzelmeit: ragaszkodásukat az Úr házához és a szent városhoz, hitüket, imádásukat, örömeiket, hogy a liturgikus gyülekezetben megvalósíthatják Isten népének hitbeli közösségét. De az ószövetségben a zarándoklat nemcsak egy vallásos élmény, kultikus tapasztalat, hanem az életnek olyan formája, amely minden esetlegessége ellenére is eléri célját. Egy olyan célt, ami a kinyilatkoztatás alapján túl van ezen a világon. Ezt a cél az Istennel való teljes közösségben áll, amit már akkor is élvezhetnek, amikor Sion templomában Jahve-val találkoznak (Zsolt 63,2). Izaelnek ez a élménye még az eszkatológikus reményeiben is megmutatkozik: az üdvösség napját zarándoklat mintájára gondolják el, mint a szent népnek és a pogányoknak végre egyesült gyülekezetét (Iz 2,2-5; 60; Mik 7, 12).

A megváltó Jézus és az ő tanítványainak életében is jelen van a zarándoklat motívuma. Jézus és főként az ő követői is a hit zarándok utját járják.⁶ Jézus életét kezdettől fogva meghatározták a zarándoklatok. Már a gyermekségtörténetből megtudjuk, hogy Mária és József a Törvény előírása szerint felzarándokoltak Jeruzsálembé, hogy bemutassák a gyermek Jézust a jeruzsálemi templomban (Lk 2,21-38). Az is fontos esemény volt Jézus életében, amikor 12 éves korában fölment Jeruzsálembé az ünnepi szokás szerint (Lk 2,41). A szinoptikusok szerint nyilvános működése idején Jézus csak egyszer zarándokolt el a húsvéti ünnepekre. Lukács evangélista sajátos teológiai szemlélete szerint Jézus egész élete egyetlen hosszú, Jeruzsálem felé tartó zarándoklat. Nála a Jeruzsálem felé tartó zarándoklat nem más, mint egy végső megváltás-ajánlat Izrael népe számára, amelyet a főváros szimbolizál. Az elutasítás miatt ez a zarándoklat a szenvedés és a halál utjává, s egyúttal a megváltás utjává válik. János evangélista szerint viszont Jézus háromszor is felzarándokolt Jeruzsálembé, sőt ezek a zarándoklatok (három húsvét, a sátoros ünnep, a templomszentelés ünnepe) voltak az ő nyilvános működésének legmeghatározóbb elemei. Ezért figyelemre méltó, hogy éppen János evangéliumában mondja Jézus: "Hidd el nekem, asszony, eljön az óra, mikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogják imádni az Atyát... de eljön az óra, sőt már itt is van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát." (J 4,21-24). Ezzel Jézus nemcsak a jeruzsálemi templom pusztulását jövendöli meg,

---

⁶ John testvér, Taizé, *Jézus útja*, Agapé 1999.

hanem azt is, hogy az új szövetségben új kultusz lesz, ami nem egy helyre, hanem egy személyére fog irányulni.

János evangéliumában a Jeruzsálem felé tartó zarándoklat nemcsak egy szokásos vallásos megnyilvánulás, jóval több annál: szembesülést "az órával", a távozással, és az Atyához való visszatéréssel. Jézus zarándoklatainak csúcspontja és célja az ő halála és feltámadása. Azért kell elmennie, hogy tanítványai számára helyet készítsen Atyja házában, mielőtt újra eljönne, hogy magával vigye őket. Valójában azonban ő maga az Atyához vezető út (Jn 14,2-6), amely mostantól fogva mindenki számára nyitva áll a világ és az Atya között.

Ha Jézust követve, Jézus által el akarunk jutni az Atyához, akkor mindnyájan zarándokok vagyunk. Jézus a világ üdvösségéért, mi pedig saját üdvösségünkért vállaljuk a hit zarándokutját. Vigasztaló és bátorító számunkra, hogy ezen az úton nem vagyunk egyedül. Velünk van Jézus, ahogyan megígérte (Mt 28,19), gyöngeségünkben segítségünkre siet a Szentlélek (Róm 8,26), és az Egyházban, Krisztus titokzatos testében keresztény testvéreink. De arról sem feledkezhetünk meg, hogy a kereszt és a szenvedés is jelen van ezen az úton, viszont hisszük és reméljük, hogy ezek elfogadásával, Jézushoz hasonlóan, mi is bejuthatunk az Atya dicsőségébe.

A szentírás alapján mindnyájan *belátjuk és megértjük életünk zarándok jellegét*. Nincs itt "maradandó lakásunk" (2Kor 5,1k); idegenek vagyunk itt a földön, nemcsak azért, mert ez a föld egyedül Istené, hanem azért is, mert a mennyei haza polgárai lehetünk: ott már nem mint vendégek, nem is idegenek, hanem mint a szentek polgártársai (Ef 2,19). Amíg nem érjük el ezt a célt, addig az életünk zarándokélet (1Pét 2,11), mint a pátriárkáké (Zsid 11,13). Leginkább Szent János írásai hangsúlyozzák az ellentétet a világ között, ahol élnünk kell, és az igazi élet között, ahová már beléphettünk. A keresztény ember odafönről való (Jn 3,7) és nem lehet más, mind idegen, vagy zarándok e földön, mert lehetetlen a "kiegyezés" közötté és a világ között, hiszen a világ a Gonosz hatalmában van (1Jn 5,19). De ha már nem a világból való, a keresztény ember tudja - akárcsak Krisztus - honnan jött és hová megy; követi Krisztust, aki közöttünk lakott (Jn 1,14), és visszatérve az Atyához helyet készített övéinek (Jn 14,2), hogy ahol ő van, ott legyenek övéi is. Ezért mindnyájan, akik a hit által Jézus Krisztushoz kapcsoljuk az életünket a mennyei Jeruzsálem, az örök haza, a mennyország felé zarándokolunk.

Nemcsak az evangéliumok, hanem *az egyéb újszövetségi iratok is* ebben az értelemben alapozzák meg a hit zarándoklatként való értelmezését. A Jánosi-levelek arra biztatják a megkeresztelteket, hogy a világosságban és ne sötétségben járjanak (1Jn 2,11), az igazság útját követve (2Jn 4; 3Jn 3) Krisztus lába nyomában haladjanak (1Jn 2,6). Az apostol a keresztény életet a halálból az életre való átmenetnek tekinti, amelynek kétségtelen jelét a közösség tagjait összekötő szeretet adja (1Jn 3,14). A Timóteushoz írt levélben Pál azokról is említést tesz, akik letértek a hit útjáról (1Tim 1,6;19), és arról, hogy ő a hitet megtartva már végigfutotta a pályát (2Tim 4,7). Péter apostol második levele pedig az igazság utjának nevezi (2Pét 2,2) a keresztény életet,

és arra biztatja a híveket, hogy jövevényként és zarándokként (1Pét 2,11) járjanak a világban, amely nem lehet számunkra végleges és igazi otthon.

A zsidókhöz írt levél különösen is fontos a zarándoklatok teológiája szempontjából.⁷ Ez a levél is ugyanazon a nyomon halad, amelyet az Újszövetség egyéb írásaiban is fölfedezhetünk: Isten útja Krisztusban és Krisztus által válik járhatóvá az emberiség számára. Ez az a könyv, amelyben az ószövetségi zarándok-nép gondolata és az újszövetségi "út-téma" szervesen egybekapcsolódik. Új elem viszont az, hogy a Zsidó-levél soha nem az egyes emberekhez szól, hanem mindig a hívek közösségét szólítja meg. A levélben a hívek közössége nem más, mint Isten úton lévő népe. A keresztény Krisztus sorstársa (3,14), aki a Szentlélek kegyelmében részesült, és aki megízlelte a mennyei ajándékot Isten ígését és a jövő világ erőit (6,4.5). A jelen pillanatban a híveknek mégis növekedniük kell (5,11-14), kísértésekkel kell megbirkózniuk (2,18) és el is bukhatnak az úton. Ebből a szempontból nézve, Izrael népének a Mózes által vezetett pusztai vándorlása során szerzett tapasztalatai továbbra is érvényesek rájuk. Ábrahám és az ószövetségi igazak példája segítségünkre lehet (1.fej.). Az is figyelemre méltó, hogy a levélben a hívek közössége, Isten zarándok népe egyben kultuszközösség is. Hasonlóan a pusztában vándorló Izraelhez, a hívek gyülekezetet (héberül kahal, görögül ekkleszia) alkotnak, amelyet az Úr hív össze, hogy kapcsolatba kerüljenek vele.

Teológiai és lelkeségi következtetések

A zarándokolni igével és a zarándoklás főnévvel nem találkozunk a görög nyelvű újszövetségben. Az egyházi latinban is elég későn jelent meg egy sajátos szó a zarándoklás kifejezésére (peregrinare, peregrinus). A klasszikus latin még nem ismerte ezt fogalmat, helyette a viator (úton levő ember) szót használta. Az ó- és újszövetség kinyilatkoztatásban megvan viszont az alapja annak, hogy felvázoljuk a zarándoklatok teológiáját,⁸ illetve rámutassuk arra, hogy a keresztény ember lényege szerint úton lévő ember. Jézus Krisztus eljövételével a hit zarándoklata nem állt meg, hanem egy még "szebb" és "járhatóbb" útra indult. Ez az út, Krisztus útja, aki kifejezetten is kijelentette önmagáról: "Én vagyok az út, az igazság és élet. Senki sem juthat az Atyához csak énáltalam"(Jn 14, 6) . Ezért az *Újszövetségben inkább az "út" témaköre alapozza meg és határozza meg a zarándoklatok teológiáját, szemben az ószövetséggel, ahol a zarándok-hit témája a hangsúlyosabb.*⁹

Emberi életünk egyik alapvető tapasztalata, hogy szüntelenül úton vagyunk. A hívő ember életében is megjelenik ez az élmény. Az élet zarándokút. A zarándok vándorok úton vannak egy bizonyos hely felé, valahova el kell jutniuk. Ezt nevezzük mennyországnak, ahol majd meglátjuk Istent úgy, amilyen, és ez a megtapasztalás lesz tökéletes és véget nem érő boldogságunk oka. Erre teremtettünk. Az ószövetségi kinyilatkoztatásból azt is megtudjuk, hogy az egyes ember és Isten népe is a hit

⁷ vö. John testvér, im. 182-205.

⁸ M. Schneider, *Theologia viatorum*, in *Communio* 26 (1997) 214-226.

⁹ vö. John testvér, *Jézus útja*, Agapé 1999, 7.

zarándokutját járja. A célhoz vezető utat nem az ember fedezi fel, hanem Isten mutatja meg. A helyes út, az igaz út, az üdvösséghez vezető: Isten útja. Ezért imádkozik így a zsoltáros: "Uram, mutasd meg nekem utaidat, taníts meg ösvényeidre!" (Zsolt 25,4). Csak akkor találja meg az ember a helyes utat, csak akkor talál életet és üdvösséget, ha rátalál az Isten által kinyilatkoztatott útra (Jer 21,8). A keresztények számára a követendő út nem valami tanítás, hanem maga Jézus Krisztus (Jn 14, 4-6). Az "ember Jézus Krisztus" (1Tim 2,5) magára vette a mi emberségünket és életünket, hogy mindnyájunk számára úttá válhasson. A hit zarándok útját járó ember útja gyakran "rögös" és nehezen járható, de a zarándokoknak eltökélten és bátran kell folytatni utjukat. Elvesznek, ha megállnak, hogy keresgéljék a helyes utat. Szerencsére van Valaki, aki figyel bennünket, aki "vándorlásunk társa" lett: Isten Fia, aki az Út, az Igazság és az Élet.

M. Schneider szerint *a keresztény életet nemcsak úgy foghatjuk fel mint Krisztus-követést (als Nachfolge), hanem mint Krisztus útján való előrehaladást (auf dem Wege)*¹⁰. Manapság a megtérők szívesen elbeszélik, hogy milyen úton jutottak el Krisztushoz. Az Isten felé vezető útnak vannak általános törvényszerűségei, de minden embernek megvan a maga sajátos Istenhez vezető útja. Mostanában arról is többet beszélünk, hogy életutunkon hogyan tapasztaljuk meg zarándoklétünk krisztusi vonatkozásait. Az Újszövetségben abban a hitben élünk, hogy az Isten nem hagyott magunkra, hanem mindig itt van mellettünk. Mint egykor az úttalan pusztán vezette a választott népet, úgy vezet most is az egyházat a Szentlélek által. Keresztények vagyunk, mert hittel valljuk, hogy Jézus Krisztus nyitotta meg és mutatja számunkra az utat, amely elvezet a jelenből a boldog örök életre. Krisztus útján járva a keresztet is vállaljuk, mert arra gondolunk, hogy ha a mi utunk véget ér, eljutunk Isten országába, ahol az élet teljessége és az örök dicsőség vár reánk.

A konkrét zarándoklatok (búcsújáró helyekre, szentévi stb.) is segítenek bennünket abban, hogy tudatosítsuk életünk zarándok jellegét. De nyilvánvaló, hogy zarándokhelyek felkeresésének vannak még más jellegzetességei is. A zarándoklás általános vallástörténeti jelenség (vö. a mekkai zarándoklat). A vallásos emberek azért vállalkoznak a zarándoklatra, mert hisznek abban, hogy az Isten létét és közelségét a szent helyen jobban meg lehet tapasztalni. A keresztények¹¹ kezdetben szakítanak az ószövetségi hagyományokkal, és nem tartják fontosnak a zarándoklatokat, hiszen nem egy meghatározott helyen, hanem lélekben igazságban kell imádni (vö. Jn 4,20). A negyedik században kezdődik meg a Jézus életével kapcsolatos helyek meglátogatása. A középkor különösen is nagyra értékelte a Szentföldet és szentföldi zarándoklatokat. Palesztinán kívül zarándoklatok célpontjai lettek azok a helyek, ahová Krisztus ereklyéit elvitték, vagy ahol a vértanúk és szentek sírjai voltak. Később sok olyan zarándokhely alakult ki, ahol Szűz Máriának vagy egy szentnek csodatevő képe, szobra volt. Rómát is szívesen felkeresték az zarándokok, hogy Péter és Pál apostol ereklyéit lássák és tiszteljék, illetve kifejezzék a "Péter székéhez" való ragaszkodásukat.

¹⁰ *Theologia viatorum*, im. 215-217.

¹¹ Söveges D, *Fejezetek a lelkiségtörténetből*, Pannonhalma 1993, 162

A zarándoklatok lelkiisége és teológiája VI-VII. században megváltozott. A változás oka az új bűnbánati fegyelem, amely a penitenciatartás korábbi módjai mellé felvette a zarándoklást, és ezzel megváltoztatta a zarándoklatok jellegét. A zarándokok most már nemcsak az említett célok miatt keltek útra, hanem azért, hogy vezekeljének bűneik miatt. A penitenciárius könyvek a zarándoklatokat elégtételként a súlyosabb bűnök jóvátételére rótták ki. Később, a IX. századtól kezdve a penitencia részévé vált a zarándoklás céljának kijelölése is, ami legtöbbször Róma, Szentföld és Compostella volt. A zarándoklat vezeklő jellegét nemcsak az úttal járó fáradság és törődés elfogadása, hanem a zarándokhelyeken végzett gyónás és aszketikus gyakorlatok sorozata adta. *Évszázadokon keresztül a zarándoklat mint elégtétel és mint a bűnbocsánat elnyerésének egyik formája volt jelent az Egyház életében.*¹²

A bűnbánati szempont napjainkban kissé háttérbe szorult. Manapság a zarándoklat inkább *a lelki megújulás egyik eszköze*. A zarándoklaton és a zarándokhelyen a résztvevők Isten szavának hallgatása, a több és buzgóbb egyéni és közösségi imádság, a szentségek és a liturgiában való részvétel, és az egyház közösségének megtapasztalása által megerősödnek és megújulnak a hitben. Manapság már nincs igaza a német közmondásnak: "A zarándokok ritkán jönnek szentebbül haza".¹³ A zarándok magával viszi a szent hely lelkiületét, a zarándoklat élményeit. Lélekben megtisztulva, bűneitől megszabadulva tér haza, jobb akar lenni, és jobbá szeretne tenni másokat is. Élő hirdetője az evangéliumnak, mert a zarándokút lelki élményei erre indítják őt. A szerzett élmények és hitbeli tapasztalatok erőt, bőséges forrást jelentenek a szekularizált világban élő kereszténynek.

A keresztény zarándoklat *a vándorló egyház jelképe* is. A zarándoklat kiemelkedő mozzanat abban a hosszú menetelésben, amellyel a földön élő egyház halad az örök haza felé. A II. Vatikáni zsinat az, amely kiemelten is hangsúlyozta a zarándok-egyház eszkatológikus jellegét (LG VII. fej.). Az egyház csak a mennyei dicsőségben válik majd tökéletessé, amikor elérkezik a mindenség megújulásának ideje. Azt is hangsúlyozza a zsinat, hogy az úton levők és a célba jutottak összetartoznak (LG 49). Az úton lévőknek és a Krisztus békéjében elhunytaknak az egysége nem szakad meg, sőt erősebb lesz a lelki javak közösségében. A szentek, s főképpen a mennybe felvétetett Mária biztos remény és a vigasztalás jele Isten zarándok népe számára (LG 68). Az ekkleziológiai vonatkozás abban is megmutatkozik, hogy a zarándoklat az egyházban születik, és az egyház "garantálja" hitelességét. Az emberek legtöbbször közösségben vállalkoznak a zarándoklatra. A zarándoklatokban megmutatkozik az egyház egyetemessége és sokfélesége: a fiatalok, a betegek, a családok, a szomorkodók és a bővelkedők, ez mind az egyház élő teste. Ezért a zarándoklat nemcsak az üdvösség titkának, hanem az egyház élő valóságának a megtapasztalása is.

Lelkipásztori szempontból is fontos esemény a zarándoklat.¹⁴ Az utóbbi időben megnövekedett a zarándoklatok száma, de ezek sok esetben nem nevezhetők igazi

¹² vö. R. Regidor, *Il sacramento della penitenza*, Roma 1975, 183-184.

¹³ Wallfahrer kommen selten heiliger nach Haus.

¹⁴ F. Eisenbach, *Überlegungen zur Wallfahrtpastoral*, in *Communio* 26 (1997) 237-247.

zarándoklatnak, hanem csak valamiféle "vallásos turizmusnak". Mindent meg kell tennünk azért, hogy megfelelő irányítással ezeket az utakat a hit és az egyházi élet elmélyítésének szolgálatában állítsuk. Nagy lehetőség ez, hiszen a zarándoklat a megszokott mindennapi étellel való szakítás jelképe és valósága, hiszen a zarándok átmenetileg "meghal" a mellékes dolgoknak, és elindul a lényeg felé vezető úton. A hívek közösségében megtapasztalhatja Isten létét és jelenlétét. A zarándoklat az imádság iskolája, alkalom az Isten szavának meghallására, lehetőség az elmélyedésre és a lelkigyakorlatra.

Máté evangéliuma a napkeleti bölcsekről szóló beszámoló végén (Mt 2,12) megjegyzi, hogy a bölcsek, miután befejezték "zarándoklatukat", "más úton tértek vissza hazájukba". Az emberré lett Fiúval való találkozás, a Megváltó előtti hódolat valószínűleg az ő életútjukat is megváltoztatta. Remélhetőleg a szentévi- és egyéb zarándoklatok segítenek bennünket keresztény életutunk megújításában. Mindenesetre alkalmat adnak arra, hogy átéljük életünk zarándok jellegét és lehetőséget arra, hogy megváltozott szívvel térjünk vissza a mindennapi életbe.

Vigilia 66 (2001/3) 176-183